

ousitanio vivo

JOURNAL OUSITAN

ARTICOLO REALIZZATO NELL'AMBITO DELLE INIZIATIVE FINANZIATE DALLA PRESIDENZA DEL CONSIGLIO DEI MINISTRI | PROGETTO UNIONE MONTANA VALLE MAIRA LEGGE 482/99

LO GENOCIDI DI CÀTARS ENTAS VISIENS DE FREDO VALLA

FACH DA FRANCESCO TOMATIS
VIRAT EN OCCITAN DA ROSELLA PELLERINO

GRAFIA NORM

«Un di dramas qu'an marcat l'istòria locala e que son istats en la memòria de tuchi (bèla se remonta a passa uech secols) es lo destin borel¹ reservat a n'aquilhi creients, lhi Bons òmes, que sèm acostumats a dir Càtars». «Chamem perdon a Nossenhòr per aver participat emè quarqu'un di nòstri afiliats e des nòstras instituciens a d'acciens contrarias a lhi Evangeli. Evangeli ente nòstre Senhor Jesù nos dona lo comandament d'aimar l'autre e de ren respondre a la violença emè violença». «Chamem perdon, sustot a Nossenhòr, mas decò a tuchi aquilhi qu'an patit de persecuciens da part de rapresentants d'la nòstra Glèisa».

Disia parier l'enlora evesco d'Pàmias, monsenhor Jean-Marc Eychenne, lo 16 d'octobre del 2016 en la Glèisa d'Montsegur, si Pireneus, formulant 'na franca e formala requiesta d'perdon ent'una liturgia en memòria del massacre di Càtars, mas decò de 'na granda altra part d'la poblacion occitana del Metzjorn francès, après l'indicien da part de papa Innocenci III d'la Crosada contra lhi Albigés ental 1209, sot

lo comand del nonci del Papa² Arnaud Amalric, perpetràa d'acòrd emè la corona francesa (Felip August), a través lhi princis d'la França del Nòrd (duca d'Borgonha e cont d'Nevers), lo senhor Simon de Monfòrt e après lhi mesmes rei de França Loïs VIII e Loïs IX, puèi integraa da de procès d'inquiscien e condemnas al lenhièr³ (instruits da de delegats de lhi òrdres di frats predicadors e di frats minors, dominicans e francescans) continuats fins al secol XIV. Enca' ental 1412, a Quer,⁴ era estat decretat un lenhièr di mòrts, per enlminar, empachant⁵ una eventuala

resurrecien, lhi paures rests di Càtars declarats eretics d'ans après lor desaparicien.

Lo regista occitan Fredo Valla, coneissut per film documentaris dediats sustot a escotar las votz de lhi umils entas valadas alpinas mai emarginaas, lor cultura e religiositat, n'en dedia un, *Bogre*. *La grande eresia europea* (Chambra d'Oc), sus las peaa⁶ di pòsts ente, passa esquasi mila ans, s'es espanteaa la mai granda eretgia cristiana medievals, lo catarisme, originaa probabil dal bogomilisme bulgar e oriental, principala enta⁷ dins lo metzjorn francès de lenga e

[1] Crudele.

[2] Legato pontificio.

[5] Impedendo.

[6] Orme.

[3] Rogo.

[7] Innesto, radicamento.

[4] Chieri.

civiltat d'òc, sustot en Lengadòc, importanta presença decò enti Balcans, en l'Italia e la Germania d'encuei e dins tot lo territòri europèu en general. Es justa sortit decò un interessant volum d'l'editor Nino Aragno (*Bogre. Film eretico e indipendente*, pagg. 232, euro 25,00), qu'enrichis emè altra documentacion l'òbra artistica e documentala.

Fredo Valla

BOGRE
Film eretico e indipendente

ARAGNO

Bogre es un nom adobrat per mespreiar⁸ Càtars o autres personatges infingards e erbulhits⁹ en rason d'la proveniença bulgara d'leretgia cristiana.

Valla en persona coma actor companha emè discrecion la telecamera e l'espectator a guinchar¹⁰ lhi pòsts, a 'n'escotar mormorieras¹¹ e brams¹² après uech secols, decò a travers testimonianças d'estudiós d'encuei, coma Axinia Dzurova, Vassja Velinova, Kasimir Popkostantinov, Rossina Kostova, Georgi Nikolov, Jean-Louis Gasc,

[8] Indicare in senso dispregiativo. [11] Sussurri.

[9] Inetti.

[12] Grida.

[10] Osservare.

Benjamin Assié, Michel Redal, Joan Larzac, Jean-Marc Eychenne, Ruben Sartori, Francesco Zambon, Lydia Floess, Anna Scattigno, Maria Soresina, Enrico Riparelli, Emir O. Filipovic, Salim Jaliman, Miroslav Palameta e enca' d'autres. Pr'aishò la visien es corala, senza pretendre sintesis unilateralas. Decò lo regista escòuta, pi qu'enterpretar, fasant veire lhi instruments de represa emè talhs¹³ diferents coma arson franc¹⁴ d'l'inevitabil prospectivisme d'visuala, condicien per una reconstrucion ren ideològica d'aveniments e dimensiens espirituals talament descòsts¹⁵ ental temp, ablacats¹⁶ emè la violença d'armas e massacres, inquisiciens e lenhièrs.

Valla escriu esclent¹⁷ sias intencions: «Bogre es un film que s'desrevela, que fai de son construir-se un element central, perquè a manca d'far veire son argard¹⁸, d'lo relativizar, d'lo contestualizar». De teatrins realizats emè pichòtas estatuas d'mauta¹⁹ proponon «visiens oniricas e fantasmaticas d'lenhièrs, d'rescontres clandestins a l'escur, batalhas, exercits crosats, òmes sarrats en prison...».

Lhi actors Giovanni Lindo Ferretti e Olivier de Robert empersonon un l'inquisitor catòlic, qu'arpilha textes di Càtars o reconstrucions de lors doctrinas e aciens da part di persecutors, e l'autre las malaurosas e vibrantas votz confinaas en l'ombra, despoiraas²⁰ dal fuèc, esterminaas ental

[13] Tagli, inquadrature.

[14] Richiamo esplicito.

[15] Lontani.

[16] Messi a tacere.

[17] Chiaramente.

[18] Sguardo.

[19] Argilla.

[20] Straziate.

plurisecolar genocidi d'la populacion occitana: càtars e catòlics, òmes e fremas, grands e pichòts, ben gaires violents e la granda part remissius noncents.

Chal dir que tuchi lhi Càtars eron de fervents cristians e mec 'na part doctrinalament eretics. *Lo Libro dei due principi* (escrich dapè del Lac d'Garda vers lo 1240) teoriza de fach un second principi marrit dapè a Nòstre Senhor, per evitar d'dever racionalament atribuir al principi d'l'esser e del ben la presença del mal ental monde uman. Es un texte de referiment sustot per la Glèisa d'Desensà²¹ e son predicador Giovanni di Lugio, devòts a l'òrdre d'Dragovitz. Al contrari, la *Cena segreta o Interrogatio Iohannis*, texte apòcrif d'origin bogomila ben coneissut e important per una altra part des comunitats cristianas cataras, dependentas da l'*ordo* d'Bulgaria, entend lo principi diabòlic coma un angel divin perdut²², per lo desideri de far-se «parier coma²³ l'Autissim».

Aquesti Bòns òmes e fremas cristianas avon segurament una visien ben espirituala d'la vita, pura, refusavon de se sotponer a las autoritats e se se destachavon

[21] Desenzano.

[22] Decaduto.

[23] Simile.

da tot aiçò qu'era material, findi l'aiga per las batealhas,²⁴ sacrament que s'emponia mec espiritualmente emè las mans, e aquò qu'era liat a la charn, dal minjar d'origina animala al pechat d'las braias,²⁵ evitant la violença vers tuchi lhi essers vivents. Bèla si sovent tròp noncentas²⁶ o racionalas, lors ideas totun aurion porgut enrichir la teologia cristiana, reportando al centre lhi problèmas del mal e d'la libertat, d'la renoncia a la violença e d'l'amor. En particular la civiltat occitana,

ben liberala e verament cristiana, avia tolerat e en part decò aculhit las praticas de vita devocionala, que consideravon pas en contradicien emè lo messatge d'amor frairal, lo mai possibil pur per la fragilitat terrena, anonciat da l'Evangelì e realizat, mai qu'en autri temps e regiens, pròpi en territòri occitan.

La filòsofa Simone Weil, que s'era estremaa a Tolosa e puèi en Provença escapant da autres afrós persecutors ental secol passat, avia elogià la sia

eminenta civiltat, fruch fortunat de la conjuncien entre greccitat tragica e agapica²⁷ cristianitat. Fredo Valla en son film estudia a fond la fin tragica d'una civiltat d' amor, massacrada pròpi en nom d'suponguts principis cristians qu'al contrari pròpi ela realizava en maniera autentica, mai de tantas autras ental temp, comprés al jorn d'encuei.

Lo fin – almenc cristianament – justifica jamai lhi instruments. Finia la darrièra sina, devisant emè quarqu'un di discepols, Nòstre Senhor avia dich: «Mi siu la via e la veritat e la vita». Lhi a pas vita senza veritat e lhi a pas veritat senza via, veritiera e viventa, que pòrte a ela, sempre enca' en chamin, senza violentas escurchas.²⁸ Coma escrivia Pierre Bayle, esortacièn plaçaa a la fin del film *Bogre*: «Lhi persecutats an pas sempre rason mas lhi persecutors an sempre tòrt».

[24] Battesimo.

[25] Lett. "peccato dei pantaloni", rapporti sessuali.

[26] Ingenue.

[27] Agape, presso gli antichi cristiani pasto in comune, celebrato come manifestazione di affettuosa solidarietà, con fini caritatevoli, sul

modello e in commemorazione dell'ultima Cena di Gesù, dunque intimamente connesso con l'Eucaristia.

[28] Scorciatoie.